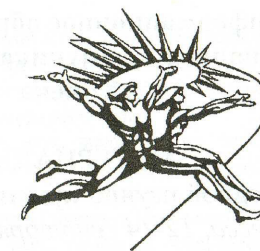

**МІЖНАРОДНА
НАУКОВО-ПРАКТИЧНА
КОНФЕРЕНЦІЯ**

**"Інформаційна освіта та
професійно-комунікативні
технології XXI століття"**

**Інформаційна освіта
та професійно-комунікативні технології
XXI століття**

МАТЕРІАЛИ

VI Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 12-14 вересня 2013 року

Одеса

Сімекс-Прінт

2013

текстов и вопросах дальнейшей их адаптации.

В заключение следует сказать, что ориентация программы на потребности студента способствует развитию мотивации и познавательного интереса к изучению русского языка, а, следовательно, повышению качества приобретённых в ВУЗе знаний.

Список использованных источников

1. *Вербцкий А.А.* Активное обучение в высшей школе: конкретный подход: метод. пособие М. Высшая школа, 1991.
2. *Тарнопольский О.Б.* Основы оптимизации обучения иностранному языку в неязыковом вузе. Автореф. дисс. М. 1992.
3. *Щукин А.Н.* Методика обучения иностранным языкам. М. Изд-во УРАО, 2002.
4. *Лаврентьев Г.В.* Инновационные обучающие технологии в профессиональной подготовке специалиста, Бариаул, 2002.
5. *Митрофанова О.Д.* Научный стиль речи: проблемы обучения. М: Русский язык, 1985.

УДК 378

О.О.Панькевич

ИНТЕРАКТИВНІ МЕТОДИ ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ У ВИЩИХ ТЕХНІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

У статті описано та уточнено сутність поняття "інтерактивні методи навчання", а також науково обґрунтовано їх роль у професійній підготовці майбутніх фахівців задля подолання пізнавально-психологічних бар'єрів в умовах сучасного освітнього простору вищих технічних навчальних закладів.

«Передати інформацію - це не навчання.

Насамперед треба намагатися довести до того,
щоб кожний сам думав та робив усе сам»

Картер Вудсон

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими теоретичними чи практичними завданнями. У сучасних соціально-економічних умовах сутність вищої освіти має полягати у формуванні всебічно розвиненої особистості, що здатна до самоосвіти та постійного вдосконалення власних умінь та навичок, котрі зможе

використовувати в подальшому (в практичній діяльності) і, таким чином, володіти глибоким інтелектуальним капіталом. Для досягнення цієї мети у вищих технічних навчальних закладах необхідно створити, насамперед, сприятливі умови. У першу чергу, професійне навчання має бути побудоване на основі таких методів навчання, що дозволили б ефективно передавати доволі великий обсяг знань та забезпечили високий рівень оволодіння матеріалом, який вивчається.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Аналіз досліджень з проблеми підвищення якості підготовки майбутніх фахівців у ВНЗ (І. Бех, І. Зязюн, Н. Ничкало, С. Сисоєва, О. Романовський тощо); дослідження інтерактивних методів навчання в теоретичному та практичному аспектах (С. Кашлев, А. Мартинець, Л. Півень, О. Пометун, Г. Селевко, М. Скрипник, Н. Суворова та інші).

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується дана стаття полягає у дослідженні інтерактивних методів навчання в процесі професійної підготовки майбутніх фахівців нефілологічного напрямку підготовки задля подолання пізнавально-психологічних бар'єрів в умовах сучасного освітнього простору у вищих технічних навчальних закладах.

Формування цілей статті (постановка завдання): визначити сутність специфіки інтерактивних методів навчання та їх місце знаходження в методології, з метою довести, що саме зазначені методи є важливою складовою, стрижнем професійного розвитку майбутніх спеціалістів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Китайський філософ Конфуцій (551 – 479 р.р. до н.е) казав: "Те, що я чую, я забуваю. Те, що я бачу, я пам'ятаю. Те, що я роблю, я розумію". Тобто, зберігати в пам'яті велику кількість інформації майбутні фахівці зможуть лише за умови активного сприйняття. У зв'язку з цим, підготовка майбутніх фахівців нефілологічного напрямку до подолання пізнавально-психологічних бар'єрів (ППБ) в умовах сучасного освітнього простору ВНЗ без використання саме інтерактивних методів навчання не може бути в повному обсязі ефективною.

В етимологічному аспекті термін „інтерактивний” прийшов із англійської мови, у значенні „взаємодіючий”. Дослівно від “*interact*”, де “*inter*” – взаємний і “*act*” – діяти. Лінгвістичне значення слова „*interactive*”, представлене в іншомовних словниках, розтлумачує поняття „інтерактивності”, „інтерактивного” як взаємодію, або того, що взаємодіє, впливає один на одного.

Взагалі, існують різні підходи до визначення інтерактивного навчання.

Так, О. Пометун та Л. Пироженко вбачають сутність інтерактивного

навчання в тому, що навчальний процес відбувається за умов постійної, активної взаємодії всіх студентів, починаючи від окремої взаємодії двох-трьох осіб поміж собою й до широкої співпраці багатьох. Це співнавчання, взаємонавчання (колективне, групове навчання в співпраці)...[4].

В опрацьованій нами літературі зустрічаються також різні думки щодо місця знаходження інтерактивного навчання в методології. Наприклад, одні вчені (А. Мартинець) вважають, що активне й інтерактивне навчання це одне й теж саме, тим самим *ототожнюючи* їх. Інші (О. Пометун, Г. Токмань) упевнені у тому, що інтерактивне навчання є *різновидом активного*. Також існує думка, що всі методичні підходи до навчання можна поділити на три *окремі* групи: 1) пасивні методи; 2) активні методи; 3) інтерактивні методи (за В. Касьяненко).

Ми поділяємо думку В. Шпалінського [7], який зазначає, що *активні методи*, відрізняються від інших, які використовуються в навчальних закладах, саме вимушеною активізацією мислення (вимушеною активністю), суть якої полягає в тому, що той, хто навчається, мусить бути активним незалежно від того, бажає він цього, чи ні. Варто зазначити, що ще видатний німецький дидакт початку XVIIст. Вольфган Ратіх (1571 – 1635рр.) одним із педагогічних принципів педагогів-практиків уважав навчання без примусу. Бо усякий примус і всілякі покарання роблять учнів ворогами учіння, адже розум учня так влаштований, що вся інформація повинна сприйматися з *любов'ю та задоволенням*.

Опираючись на вище сказане та поділяючи думки О. Пометуна [4], ми можемо стверджувати, що інтерактивне навчання виступає як певний різновид (підвид) активного.

Отже, аналіз теоретичних посилань надав нам можливість визначити *інтерактивне навчання* – як *різновид активного, що вбачає у собі групову і/або фронтальну взаємодію суб'єктів навчальної діяльності (які обов'язково є рівноправними), спрямовану на освіту, виховання та навчання під час гри різних соціальних ролей, з метою накопичення інтелектуального капіталу*.

Аналіз науково-методичної літератури показав, що існують різні класифікації інтерактивних методів навчання.

Так, О. Січкарук інтерактивні методи поділяє на дві групи, де:

- однією із сторін виступає викладач (лекції із включеними бесідами, дискусіями, проблемні лекції, семінари-обговорення, семінари “питання – відповідь”, дискусії із провокаційними запитаннями, консультації);
- спілкування відбувається між студентами (бесіди, дискусії, круглі столи, “мозковий штурм”, групове вирішення конкретних ситуацій, ділові, рольові та дидактичні ігри, бізнес-симуляції, проекти, панельні вправи) [5].

М. Скрипник [6], у свою чергу, класифікує означені методи за принципом навчання, як взаємодія–діалог. Дослідниця визначає наступні інтерактивні методи навчання: *інформаційні* (“Моє ім'я”, “Весела Віра”, “Перше знайомство”, “Хвилина мого життя”, “Паперові літаки”, “Мені подобається...”, “Іменні жетони”); *пізнавальні* (“Від А до Я”); *мотиваційні* (“Мої очікування”, “Лист до самого себе”, “Самооцінка”, “Інтерв'ю”); *регулятивні* (“Виробимо правила”).

Залежно від мети заняття та форм організації навчальної діяльності О. Пометун і Л. Пироженко об'єднують форми інтерактивного навчання у чотири групи, учнів: *кооперативне навчання* (робота в парах, трійках, робота в малих групах, “Карусель”, “Акваріум” тощо); *колективно-групове навчання* (“Мікрофон”, “Незакінчені речення”, “Мозковий штурм”, “Навчаючи – вчуся”, “Ажурна пилка” та ін.); *ситуативне моделювання* (імітаційні ігри, рольова гра, драматизація та ін.); *опрацювання дискусійних питань* (метод “ПРЕС”, “Займи позицію”, “Дискусія” тощо).

Інтерактивне навчання не лише розвиває комунікативні вміння й навички, а також допомагає встановленню емоційних контактів між студентами, що, у свою чергу, надасть змогу подолати *емоційно-ціннісні та організаційно-поведінкові* типи ППБ; привчає працювати в команді, дослухатися думки товаришів (*когнітивні*). Використання інтерактиву також знімає нервову навантаження, що дає можливість змінювати форми діяльності, переключачи увагу на вузлові питання роботи.

С. Мурадова [3] стверджує, що для підвищення ефективності процесу навчання необхідна наявність трьох компонентів спілкування, а саме: комунікативного (передача та збереження вербальної і невербальної інформації), інтерактивного (організація взаємодії в спільній діяльності) та перцептивного (сприйняття та розуміння людини людиною).

До інтерактивних методів у ВНЗ також належать *тренінгові форми навчання*, що орієнтовані, перш за все, на запитання та пошук. Метою тренінгу (за Г. Безз) є інформування та набуття учасниками нових навичок та вмінь; опанування новими технологіями; зміна погляду на проблему; зміна погляду на процес навчання як такий, що може приносити наснагу та задоволення; підвищення здатності учасників до позитивного ставлення до себе та життя.

Під час тренінгів долається низка бар'єрів на всіх етапах проведення методу. Наприклад, у вступі під час знайомства може сформуватися помилкове сприйняття учасників та безпосередньо тренера один одного: по-перше, за зовнішнім виглядом (недоречно підібрані до місця прикраси, форма одягу) та манерою поведінки (*естетичний бар'єр*), по-друге, за формою спілкування (*бар'єр першого враження*). Зазначені бар'єри долаються вже на

другому етапі в основній частині тренінгу (якщо не раніше), коли учасники проявляють спектор та глибину знань зовнішній вигляд відіграє тоді вже другорядну роль.

Тренінгові форми навчання та її окремі сторони досліджували такі вчені, як Л. Анн (соціально-психологічні тренінги), С. Торп та Дж. Кліффорд (тренінги у професійних сферах), Л. Рай (розвиток навичків тренінгу) та багато інших. Варті уваги тут і *практичні заняття-конференції*, під час яких відпрацьовуються комунікативні, вербальні, дискусійні вміння, які необхідні майбутнім фахівцям, зокрема, у нашому аспекті, для подолання ППБ.

У контексті нашої проблеми заслуговує на увагу ідея видатного радянського філософа Г. Батищева (1932 — 1990), який зазначав, що людину не можна „зробити” як річ, як пасивний результат дії ззовні, потрібно залучити її до діяльності і лише через механізм її власної, сумісної з іншими людьми діяльності, вона сформується як особистість. І саме тому, завдяки практичним заняттям-конференціям у студентів, які не впевнені у своїх можливостях та намагаються уникнути будь-якого виду діяльності, підвищується рівень самооцінки – з’являється гармонія всередині (як у особистості) та ззовні (як у майбутнього фахівця). Як наслідок: студенти вже не бояться виявити свої здібності, завдяки чому долається *бар’єр побоювання діяльності*.

Метою методів психологічної активізації творчого мислення є усування інерції мислення, яка перешкоджає всебічному глибокому розгляду проблеми. Яскравим прикладом виступає “Мозковий штурм”, який допомагає зняти психологічну інерцію і отримати максимальну кількість нових ідей за мінімальний відрізок часу.

Останнім часом широкого розвитку набув “електронний мозковий штурм” (*online brainstorming*), який ґрунтується на інтернет-технологіях. Він дає змогу майже повністю усунути усі перешкоди, котрі стосуються “побоювання оцінки” (як приклад, долаються бар’єри *очікування нерозуміння, страху, соціальний “затишок”*), оскільки забезпечує анонімність учасників, а також вирішити низку проблем традиційного “мозкового штурму”. Однією з таких проблем є “блокування продуктивності”, коли люди, очікуючи своєї черги (учасники групи представляють свої ідеї почергово) можуть передумати або злякатися публічно висловити свою ідею, або просто її забути.

Такий метод інтерактивного навчання як *ділова гра* являється формою відтворення наочного й соціального змісту майбутньої професійної діяльності фахівця, моделювання тих систем відносин, які характерні для цієї діяльності, моделювання професійних проблем, реальних суперечностей і утруднень, які

наявні в типових професійних проблемних ситуаціях. Як зазначає К. Вишневська [1, С.214], основною ознакою ділової гри є моделювання, яке максимально наближене до реальної професійної діяльності, що забезпечує реалізацію принципу відповідності професійної підготовки вимогам сучасного суспільства. Імітаційно-рольове навчання у вищій школі розкриває можливості для розв’язання означених проблем, які не мають однозначного вирішення, що сприяє появі у студентів настанови на пошук оригінальних рішень і способів виходу з різних непередбачуваних ситуацій. При цьому важливо забезпечити студентам свободу вибору завдань і навчальних ролей із урахуванням їх можливостей та індивідуальних особливостей, активність і нестандартність дій, ситуацію успіху на кожному етапі роботи. Наприклад, якщо студент, по-перше, не спроможний пояснити матеріал, що опрацьовується, може виникнути *логічний бар’єр*, по-друге, не здатний навести приклади – *інформаційно-дефіцитний бар’єр*, по-третє, описати конкретні ситуації – *інтелектуальний бар’єр*. Під час моделювання та безпосередньо розв’язання конкретних під час ділової гри долаються, у першу чергу, перелічені вище бар’єри а також і *духовний та моральний*.

Чільне місце посідає й *кейс-метод (Case study)* як форма інтерактивного навчання майбутніх фахівців. Метод *case-study* або метод конкретних ситуацій (від англійського *case* – випадок, ситуація) пояснює як метод активного проблемно-ситуаційного аналізу, що заснований на навчанні шляхом вирішення конкретних завдань – ситуацій (вирішення кейсів). Безпосередньою метою даного методу (за В. Біскуп) виступають спільні зусилля групи студентів проаналізувати ситуацію – *case*, яка має місце в реальному житті й розробити практичне рішення. Цінність кейс-методу полягає у тому, що він є не тільки навчальним, а й має великий виховний потенціал з позиції формування особистісних якостей, завдяки чому долається низка бар’єрів.

Таким чином, використання інтерактивних методів навчання в процесі професійної підготовки майбутніх фахівців нефілологічного напрямку підготовки надасть можливість сформуванню у них впевненість у собі та готовність взяти на себе відповідальність за результати власного аналізу ситуації та за роботу групи цілому і, тим самим, подолати низку пізнавально-психологічних бар’єрів в умовах сучасного освітнього простору вищих технічних навчальних закладів. Так, наприклад, навчити студентів не боятися висловлювати свої думки, зняти страх перед критикою і страх помилитися (долається *бар’єр очікування непорозуміння*), можна навчити слухати одногрупників (*бар’єр некомпетентності, емоційний бар’єр*), поважати свою і чужу думку (*упередження*), здружити клас (*авторитет, шефа*), підняти статус боязкого студента (*здібність до організації власної*

співпраці), зробити його сміливішим і розкріпаченим, якщо звертати увагу на рішення, навіть слабкі (*бар'єри повоювання діяльності*), сформувані навички комунікативної культури (*інформаційно-дефіцитний, передачі інформації*).

Висновки з даного дослідження. Таким чином, цілеспрямоване навчання студентів вищих технічних навчальних закладів за допомогою інтерактивних методів навчання буде сприяти подоланню ППБ, що, у свою чергу, веде до активізації комунікативних можливостей студентів, формуванню особистісно-професійних якостей, необхідних для ефективної міжособистісної взаємодії, а відтак – до формування підготовленості майбутніх фахівців до подолання пізнавально-психологічних бар'єрів в умовах сучасного освітнього простору вищих технічних навчальних закладів.

Перспективи подальших розвідок. Підбір ефективного комплексу методів та методик на інші виділені нами організаційно-педагогічні умови підготовленості майбутніх фахівців до подолання пізнавально-психологічних бар'єрів.

Список використаних джерел

1. Вишнеvsька К. Імітаційно-рольове навчання як процес підвищення комунікативної культури студентів економічної вищої школи // Педагогіка вищої та середньої школи. Зб. наук. праць. Випуск 11. – Кривий Ріг: КДПУ, 2005. – С. 211-216.
2. Кларин М.В. Интерактивное обучение — инструмент обучения нового опыта // Педагогика. — 2000. — №7. — С. 12-18
3. Мурадова Н.С. Коммуникативносвязующая роль культуры общения студентов технических заведений в интерактивном обучении. [электронный ресурс].—Режимдоступа: <http://www.ostu.ru/conf/ruslang2004/trend2/muradova.htm>
4. Пометун О., Пироженко Л. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: Науково-методичний посібник. – К.: Видавництво А.С.К., 2004. – 192с.
5. Січкарук О. Педагогічна соціальна мережа [електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://pedagog.profi.org.ua/>
6. Скрипник М. інтерактивне навчання: основні поняття / М. Скрипник // ігри дорослих. інтерактивні методи навчання / М. Скрипник ; [упоряд. Л. Галіцина]. - К. : Ред. загальнопед. газ., 2005. – 128 с. – С. 30-44
7. Шпалінский В.В. Активные методы обучения и их роль в подготовке современного педагога // Психолого-педагогические основы подготовки будущего педагога в университете: Сборн. научн. труд. – Днепропетровск, 1995. – С. 128-129.

В статье описано и уточнено сущность понятия “интерактивные методы обучения”, а также научно обосновано их роль в профессиональной подготовке будущих специалистов с целью преодоления познавательно-психологических барьеров в условиях современного образовательного пространства высших технических учебных заведений.

The article explains and clarifies the essence of the concept of “interactive methods of teaching” and research substantiates their role in training future lawyers in order to overcome the cognitive and psychological barriers in the modern university education space.

УДК 004.9:378.14

Салех Аль Асвад

МОДЕЛЬ ИНФОРМАЦИОННОГО УЧЕБНОГО ПРОЦЕССА

В статье рассматриваются основные компоненты учебного процесса с включением информационных технологий; анализируется модель информативного учебного процесса.

Ключевые слова: информационные технологии, структурирование учебного материала, модель информационного учебного процесса, модель предметной области, грануляция учебной информации

Процесс обучения в вузах существенно влияет не только на состояние экономики и уровень жизни людей, но и на их интеллектуальный потенциал и качество образования. Вот почему важной задачей построения учебного процесса является *внедрение информационных технологий в сферу образования.*

Цель. Структурирование учебного материала, для лучшего усваивания, быстрого запоминания, медленного забывания его студентами. Проведенные ранее исследования [1] показывают, что чем качественнее структурирован материал, тем выше показатели его запоминаемости.

Предложенная модель трехуровневого учебного процесса обладает функциональной адаптивностью. Таким образом, что преподаватель формирует учебный курс исходя из времени учебного процесса, современных знаний и требований группы учащихся.

Структурирование учебного материала является важным этапом в моделировании учебного процесса. Результаты структурирования учебного материала открывают ряд возможностей повышения эффективности познавательного процесса. Так, структурная схема позволяет оперативно